ДЕТСКА ГРАДИНА
„РАДОСТ“
ГР. КАЛОФЕР
УЛ. „ТУНДЖА“ №2;
GSM: 0876705511,
E-mail: info@radostdg.com

KINDERGARTEN
„RADOST”
2 “TUNDJA” STR., KALOFER
BULGARIA
www.dgradost.com

Утвърждавам със
Заповед № ПД – 01 – 30 /15.09.2026г.

Директор:
Иванка Митова

IVANKA GEORGIEVA MITOVA
Digitally signed by IVANKA GEORGIEVA MITOVA
Date: 2026.09.15 23:07:08 +03'00'

СТРАТЕГИЯ

ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ОГРАНИЧАВАНЕ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ СРЕД ДЕЦАТА НА ДГ „РАДОСТ“

ЗА УЧЕБНАТА 2025/2030 г.

Настоящата стратегия е приета на заседание на ПС – Протокол № РД – 06 – 11/ 10.09.2026г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Агресията и насилието сред децата през последните години все по-често застават в центъра на общественото внимание и научните дискусии. Въпреки, че като цяло количеството на насилствените прояви относително се запазва (по данни на педагогическите стаи в МВР)особено обезпокоителен е фактът, че качеството и степента на насилието значително се увеличават. От това страдат, както самите деца и техните семейства, така и учителите, служителите и възпитателите, чиито граници на толерантност и способност за понасяне изглеждат прекрачени.

Към причините за проявите на агресия – обществени, междуличностни и вътрешно-личностови фактори, можем да прибавим и следните особености на социалната ситуация:

- ✓ *Ситуацията на преход*, поставяща под натиск традиционни модели за възпитание и дисциплиниране на поведението при подрастващите;
- ✓ *Интензивно информационно общуване*, изместващо възможността за автентично общуване и въвеждащо агресивни модели на себеутвърждаване;
- ✓ *Нереформираните социализиращи институции (семейство, детска градина, училище,университет)*, акцентиращи основно върху контрола и дисциплината при връзката си с подрастващите;
- ✓ *Липсата на цялостни програми за осигуряване на родителите и педагогическите кадри с ефективен инструментариум за управление на агресивното поведение в юношеска възраст и др*.

Според национално изследване на агенция „Alpha Research”(2013) сред факторите, отговорни за агресията при децата са дисциплината в училище, материалните различия между децата, усещането за ненаказаност. Най-голям процент е насилието при деца от 11 до 14 – годишна възраст – почти 30% от случаите. Според 79,4 % от анкетираните родители, дисциплината в училище и родителският контрол трябва да се повишат, за да се преодолее агресията. Според 22% от анкетираните, човек може да изпита самоуважение, чрез насилие. Според 35% от учениците, насилието е фактор за политическа власт, а 24% от децата смятат, че агресията и насилието осигуряват лесен начин на живот. Мнението на децата по-скоро изразява нагласите в обществото, коментират специалистите.

Невъзможността за юношата да намери адекватна на собствената си индивидуалност, социално значима изява, може да провокира антисоциалност. Когато детето е оставено само на себе си се създават обективни условия за девиация на поведението му.

1. Проблемът за агресията и неговия контекст

1.1 Агресията в периода на детето – Агресията е свързана с проблемите на израстването. Детето в социално и емоционално отношение все още е дете. Предвид това, че работим с деца от 2 г. до 7 години, проблемът с агресията се разглежда в контекста на:

- ✓ групов натиск върху детето
- ✓ страх да не изглежда слаб или победен
- ✓ тестване на граници и отхвърляне на авторитети
- ✓ детето изправено пред въпроса за своята идентичност (кой съм аз, кой съм аз в групата).
- ✓ опасност от дифузни (неясни) представи за самия себе си.

Детството е период в развитието на човека, когато започва труден и мъчителен преход от детството към зрелостта, в който настъпват внезапни бурни промени. На този период можем да гледаме като на процес на емоционално отделяне от родителските фигури и процес на денатурализиране на света – неща, които доскоро са изглеждали саморазбираеми (като животът в семейството) престават да са такива. Те се променят и водят след себе си объркване и тъга.

От една страна децата трябва да интегрират драстичните промени на тялото и своето ново тяло в една нова „картина за себе си". От друга страна в търсене на своята самостоятелност те напускат битието си на малки деца и започват да оспорват родителския авторитет като първо и последно основание на света, сравнявайки го с другите, критикувайки го и постепенно отчуждавайки се от него. Тези трудни задачи предизвикват смут, объркване, тревожност и агресивност, които много често могат да се маскират като рисково поведение и антисоциални прояви.

Детството е период на непокорство, промени и уязвимост, който може да показва увеличение в честотата и средствата за прояви на агресия, насилие и друго рисково поведение. Детството е труден етап на объркаността и анархии:

- ✓ Веднъж това са извънредно сигурни и в себе си доминиращ тип деца, които използват агресивността си за да се налагат;
- ✓ В друг случай това са хиперактивни деца, склонни към прояви на ярост;
- ✓ Следващ случай е на деца, които са по-скоро боязливи, нерешителни и скептични спрямо непознатите и чуждите хора;

Факторите, които влияят върху проявите на агресия са разнообразни:

- ✓ Неумението да се преценяват намеренията на другите в повечето случаи е съпроводено с агресивно поведение. Юношите, които действат агресивно, гледат на света като подозрителен и враждебен.
- ✓ Нормите и ценностната система на самия индивид. Една и съща ситуация, различните индивиди могат да възприемат по различен начин – за едни тя може да е стресираща, а за други нормална. ***Установена е пряка връзка между агресията и чувството на вина след агресията.*** При агресивните индивиди почти липсва угризение или чувство на вина, докато по-малко агресивните показват неодобрение на собствената постъпка след нараняване на друг човек.
- ✓ Неправилните модели на възпитание в семейството. Някои родители неправилно възпитават в агресия, като поощряват отмъщение или показват свое агресивно поведение, което се копира от децата им. Установено е също, че **липсата на родителски контрол е свързана с високо ниво на престъпност,**

посегателство върху частна собственост и конфликти между децата и връстниците им, между учители и децата. Индивидите се учат като наблюдават останалите, било то преднамерено или случайно - това е процес, познат като моделиране чрез подражание. Децата оформят начина си на поведение, моралните си ценности, лични предпочитания и дори някои навици чрез подражание. Те се учат от обкръжението си - семейство, приятели, книги, учители, списания, музика и медии. Децата свикват да се държат така, че да пасват с околната среда.

1.2. Предпоставки (подкрепителни), формиращи личността на детето.

Формирането на личността в периода на детството е процес на постоянно влияние на социалните подкрепления над индивида. В случаите, когато социалните подкрепителни – **вниманието, поощрението, чувството за привързаност от страна на околните**, отсъстват или са в противоречие с общоприетите норми и ценности (противостоят на морала), тогава са налице предпоставки за формирането на личност (социално-негативен тип), която има вътрешната готовност за антисоциална или противоправна реализация. Следователно безспорно е влиянието на основните източници за формиране на идентичността – референтната група и „значимият друг".

Семейството се смята за решаващия социален фактор за формирането на готовност за реализация на просоциално (или асоциално) поведение от страна на подрастващите. „Нездравото" семейство или липсата на семейство, създават едни от водещите предпоставки за процеса на неправомерна социализация на индивида.

Стилът на родителското поведение (авторитарен, авторитетен, либерален) също влияе върху изграждането на отговорно поведение и висока степен на самоконтрол и независимост. Най-благоприятно се отразява авторитетният стил родителско поведение.

В периода на детството голямо значение оказва и **процесът на социално сравнение**: процес на оценяване на личностите особености, стил на поведение, външност, реакции и общо усещане за Аз-а при съпоставка с околните. Голяма част от юношите се смятат за неуязвими и виждат в рисковото поведение просто възможност за себеизява и демонстрация на независимост.

Вероятността **за проява на депресивни и стресови реакции** през юношеската възраст са много индивидуални, но могат да се обобщят в:

- ✓ негативно отношение към външния вид, отказ да се приеме естественото биологично съзряване на организма;
- ✓ прекалена склонност към самокритика и неудовлетвореност от постиженията или фиксиране само върху неуспехите;
- ✓ неблагоприятна обстановка в семейството – проблеми с психическото здраве на родителите, развод, икономически затруднения, родители в чужбина;
- ✓ слаба популярност сред връстниците;
- ✓ нисък успех в училище;
- ✓ липса на самочувствие.

1.3. Рискови фактори – предиктори на агресивно и антисоциално поведение на децата.

Наблюдава се все по-осезателно снижение на възрастовата граница при извършването на първите прояви на агресия и насилие в детството. Повечето от половината от всички насилствени прояви сред младите хора започват от средата до късното детство.

Рискови фактори могат да бъдат открити в индивида, в средата, в индивидуалната способност да се отговори на потребностите или изискванията на съответната среда. Едни включват семейството, други - съседската среда, училището или групата на връстниците или приятелите.

Участието в проява, която се санкционира, макар и не задължително акт на насилие, (включително предумишлени престъпления) в ранното юношество, се извежда като умерен рисков фактор за насилие между 15 и 18 г. възраст.

Безпокойството, трудностите за концентрация и поемането на риск, имат според изследователите малък ефект в юношеството. Безпокойството и проблемите за концентрацията могат да ***влияят върху успеха в училище*** - рисков фактор, чиято значимост нараства слабо през детството.

Антисоциалните нагласи и мнения също предсказват насилие, но дори с по-малък размер на ефекта. ***Колкото по-лабилна е екстравертната личност***, толкова е по-агресивна. А други разстройства като **дефицита на внимание или хиперактивност, депресия и безпокойство и техните симптоми не причиняват „автоматично“** насилническо поведение, но тяхното съществуване често сигнализира за сериозни поведенчески и емоционални проблеми, които негативно влияят върху семейството, индивидуалното развитие и риск за насилие.

Антисоциалните нагласи и мотиви, включително враждебността по отношение на полицията и позитивните нагласи по отношение **на насилието са по-важни предиктори сред юношите, отколкото сред децата, но техният ефект остава малък.** Антисоциалното поведение продължава да имат малък ефект върху извършителството на насилие в юношеството.

Родителите директно влияят върху поведението на децата, особено в детството и по-малко в юношеството, където на първо място е влиянието на връстниците и приятелския кръг.

Други неблагоприятни семейни условия, представени като рисков фактор според някоиизследвания се откриват в **семейните конфликти**. Макар родителите да могат да влияят върху поведението на юношите, те много често го правят по-скоро индиректно. Типът приятели, които ще изберат младите например, зависи от отношенията, които имат със своите родители (Patterson & Yoerger 1997). В част от семействата особено в тези с ниска култура и социално положение, децата израстват в атмосфера на нравствен и социален вакуум, където житейската практика е унищожила границата между „добро“ и „зло“, доколкото мнозинството от тях ежедневно са на ръба на закона, а много често - извън него. **Възпроизвеждането на модела на насилие е начин за идентифициране с родителите и проява на героизъм и себеутвърждаване сред**

своите. Това ни връща към социално-демографските характеристики на родителите - образование, доходи, семеен начин на живот. Всичко това рефлектира в поведението на децата в училище – във взаимоотношенията им с техните връстници и приятели, в проявите им в обществото.На тази основа говорим за **уязвими и морално застрашени** деца.

Емоционалната атмосфера в семейството по уникален начин формира детската психика и поведение. Оказва се, че неблагоприятният семеен климат пряко или косвено тласка малолетните и непълнолетните към ситуации и среда, стимулираща девиантно поведение. Най-уязвими към риск от насилие са децата, които считат, че:

- ✓ За тях е по-лесно да споделят своите проблеми с човек, външен на семейството, отколкото с родителите;
- ✓ Членовете на семейството са по-близки с други хора извън семейството, отколкото помежду си;
- ✓ У дома всеки следва своя собствен интерес;
- ✓ Принципите и законите в семейството е трудно да бъдат разбрани;
- ✓ Боят е оправдано средство за убеждаване.

Детската градина също може да бъде съществен рисков фактор за насилие и според цитираните изследвания **лошите постижения** в детската градина се счита за малко по-голям рисков фактор в ранното детство, отколкото в детството. Съвременни анализи на насилието в училищата индикира, че има **култура на насилие**, която влияе вредно не само върху децата, но и върху учителите. Децата, изложени на насилие в детската градина могат да реагират като не ходят на детска градина и останат вкъщи, или с носене на оръжие в детската градина, за да се защитават. Едно изследване на децата открива, че в някои детски заведения има доминантни групи деца, които ценят успеха и не одобряват насилието, докато в другите имат групи, които одобряват използването на насилие. Това изследване открива, че рискът да участваш в насилие варира в зависимост от доминиращата култура на връстниците в детската градина, в съответствие с техните собствени виждания относно употребата на насилие. Това показва голямата роля, която има **приятелския кръг** за поддържането на модели на насилие при младите хора. Приятелският кръг е всичко важно в детството. Децата, които имат слаби социални връзки – **които не са включени в конвенционални дейности и са непопулярни** в детската градина – са с висок риск да станат насилници, така както **са децата с антисоциални, девиантни приятели.** Тези два типа взаимоотношения често вървят заедно, доколкото децата, които са отхвърлени, или са непопулярни, могат да намерят изява само в антисоциална или отклоняваща се среда.

1.4. Агресията в контекста на всекидневието – Тук въпросът е доколко детската градина е отговорно за проявите и нарастването на агресията. От една страна, детската градина като институция, отразява обществените условия – зараждането на агресията често е заложена вън от него (**разпадане на семейства, различни възпитателни стилове, различен интелект или материално благосъстояние**). В този случай детската градина се превръща в арена на отиграване на социални конфликти и проблеми.

От друга страна «детската градина» е определяща и оценяваща институция, създаваща неравност (**деление, йерархия, определяща за «успеха» или «провала» на отделния ученик**). По този начин самата институция, неизбежно създава условия, които могат да предизвикат агресивно поведение. Това ни изправя пред въпроса – какво може училището да направи в посока превенция за редуциране на агресивното поведение; какво могат да направят учителите и дали те от своя страна са подготвени да се изправят пред този проблем (дали имат образование, квалификация, инструментариум). От решаващо значение е взаимодействието между трите главни действащи лица – учители, ученици и родители, и техните начини на свързване един с друг, които могат да варират - от партниране през конфликти и борба, за това кой е по-добрият родител/или по-добрият възрастен до изключване на другата страна. Едно добро партниране редуцира и може да бъде превантивно спрямо тези прояви, защото създава обща рамка, общи правила, единомислие на възрастни, сигурност, стабилност. Едно лошо партниране само по себе си е достатъчно условие за засилване на проявите на агресия, вътрешно конкуриране, създаване на конфликти, възможности за манипулация от страна на учениците и т.н.

Агресивните прояви и насилието сред подрастващите са тясно свързани с условията**,** които пораждат конфликти в социалната среда**.** В българското училище в последните години се наблюдава тенденция към засилване на агресивните прояви .

Насилието може да се прояви в най – разнообразни форми – от дрязги и обидни забележки до нанасяне на физически травми, дори и убийство. Затова най-точна дефиниция за насилието е, **че това е всяко поведение, което нарушава правата на друг човек. Насилие има дори в случаи, когато човек не осъзнава това.**

Факторите, които провокират агресия или насилие в ученическата общност са:

- ✓ Вътрешноличностната агресивност на самите деца, зависеща от индивидуалните им особености. Тя се обостря по време на кризата на юношеския период.;
- ✓ Предшестващ жизнен опит на децата ,свързан с проява на агресия и насилие или наблюдаване на подобни действия;
- ✓ Непознаване на методи за ненасилствено разрешаване на конфликти;
- ✓ Традиции в детската общност, провокиращи и стимулиращи агресия и насилие;
- ✓ Драстична промяна в ценностната система, при която стойности като солидарност, готовност за оказване на помощ или съчувствие са изтласкани на заден план;

Типичните детски форми на насилие са: телесна повреда; заплашване; принуда; изнудване и грабеж; противозаконно унищожаване или нанасяне на щета на чужда движима или недвижима вещ и др.

II. ЦЕЛИ НА СТРАТЕГИЯТА

1. Цели на стратегията и приоритети за развитие

Основна цел: Превенция на агресивното поведение при децата, учители, служители и родители в училище и въвеждане и използване на нетрадиционни методи и похвати за ограничаване на агресивните прояви – в т.ч. тренинги, ролеви игри, извънкласни дейности по интереси, както на учителите, така и на децата и юношите.

Приоритети за развитие:

1) Осигуряване на обществена подкрепа в превенцията на агресивното поведение при учениците в гимназията В рамките на този приоритет са залегналите цели, насочени към подобряване прилагането в практиката на действащи нормативни документи – на местно и национално ниво, които кореспондират с конкретни мерки и дейности за подобряване на дисциплината в училищата, както и работа по превенция на агресивни прояви сред децата.

2) Подобряване на диалога между деца, учители, служители и родители, както и обединяване на усилията им в превенцията на агресивни прояви - Този приоритет обединява цели, мерки и дейности, които ще способстват за повишаване на доверието на децата и учениците към техните възпитатели, учители и родители, изграждане на отношения на партньорство и взаимопомощ, и най-вече на взаимна нетърпимост към прояви на агресивно поведение;

Специфични цели:

Приоритет 1: Осигуряване на обществена подкрепа в превенцията на агресивното поведение на учениците в гимназията

1. Повишаване на ефективността на прилаганите санкциониращи мерки на местно ниво при прояви на агресивно поведение;
2. Повишаване на ролята на учениците при превенция на насилието и при вземане на решения за налагане на санкции за провинили се ученици.

Приоритет 2: Подобряване на диалога между ученици, учители, служители и родители и обединяване на усилията им в превенцията на агресивни прояви.

1. Изграждане на капацитет за превенция на агресивното поведение по отношение на наличният човешки ресурс:
2. Повишаване на квалификацията, знанията и уменията на учители и родители за справяне в ситуации на конфликт, породени от агресивно поведение.
3. Дейности по организиране и провеждане на обучения, тренинги, ролеви игри и прилагането на нестандартни похвати и форми на обучение, чрез емпатия и съпреживяване.
4. Организирането на съвместни мероприятия, пътувания с участието на родители, ученици и учители, което ще подобри диалога и ще обедини усилията на всички заинтересовани страни в превенцията на агресията.

III. Описание на интервенциите

1. Мерки и дейност

1.1. Мерки на ниво група:

- ✓ повишаване на познанията на учениците в сферата на гражданското образование,
- ✓ получаване на информация за норми, правила, модели на поведение и овладяване на умения да се разпознава агресията в различните й проявления;
- ✓ създаване на условия за активно и равнопоставено участие на деца и родители при изготвяне на вътрешните правила, регламентиращи училищния живот;

1.2. Мерки на ниво детска градина :

- ✓ обследване и анализ на нивото на агресията в детската градина;
- ✓ обучения и консултации - информиране и консултиране на родителите за особеностите в психо – физиологичното развитие на техните деца; обученията се правят по време на тематични родителски срещи; организиране на тренингови групи на деца с установени агресивни прояви;
- ✓ подобряване на системата на дежурства и изготвяне на принципи за реагиране при конкретни ситуации на проява на агресия между децата в детската градина;

1.3. Мерки на ниво родители:

- ✓ подобряване на комуникацията и взаимодействието между детската градина и родителската общности;
- ✓ включване на външни експерти за оказване на съдействие при превенцията и ограничаването на агресията между децата в детската градина.

ИВАНКА МИТОВА
Директор на ДГ „Радост“